

Wypowiedź argumentacyjna

WYPOWIEDŹ ARGUMENTACYJNA ma na celu uzasadnienie określonego twierdzenia. Tego typu komunikaty są wykorzystywane podczas dyskusji, w nauczaniu, reklamie. Wypowiedzią argumentacyjną może być jedno zdanie, np. *Należy budować elektrownie jądrowe, ponieważ nie zanieczyszczają one środowiska*, lub dłuższy tekst, np. rozprawka. Wypowiedź argumentacyjna składa się z:

- **tezy**, czyli stwierdzenia, które wymaga udowodnienia;
- **argumentów** uzasadniających tezę;
- **wniosku** podsumowującego argumenty i potwierdzającego słuszność bronionej tezy.

Jak przygotować wypowiedź argumentacyjną?

- Sformułuj tezę, którą chcesz udowodnić.
- Zbierz jak najwięcej argumentów potwierdzających tezę. Pamiętaj, że między tezą a argumentami musi istnieć logiczny związek.
- Posegreguj wszystkie argumenty zgodnie z ich hierarchią (od najważniejszego).
- Zilustruj argumenty przykładami.
- Postaraj się, aby Twoja wypowiedź była jednoznaczna i przejrzysta.
- Na koniec sformułuj wniosek potwierdzający tezę.

Przydatne słownictwo:

- formułowanie tezy: *moim zdaniem...; uważam, że...; sądzę, że...; według mnie...;*
- przedstawianie argumentów: *zdaniem ekspertów...; warto wskazać, że...; należy przyznać, że...; przemawia za tym również to, że...; kolejnym argumentem przemawiającym za tym jest...;*
- podsumowanie argumentów: *na podstawie przedstawionych argumentów można wysunąć wniosek, że...; z przedstawionych argumentów jasno wynika, że...*

Moim zdaniem jeżeli ludzie nie będą dbać o środowisko naturalne, może dojść do katastrofy. Dowodów na negatywne skutki działalności człowieka nie brakuje.

Niektórzy naukowcy twierdzą, że duża emisja dwutlenku węgla

teza

argument

Ćwiczenia

1. Wskaż argumenty przemawiające za i przeciw tezie.

Teza: W Polsce powinno się

Argumenty:

- Korupcja prowadzi do nierówności społecznych, np. bogatsi mają...
- Nasz kraj zajmuje 29. miejsce w raporcie dotyczącym korupcji na ś...
- Według badaczy korupcja rozwija się w krajach, w których są słabe...
- Hamuje rozwój konkurencji, np. przetargi wygrywają firmy gorsze...
- Niektórzy ludzie są inaczej traktowani przez władze, np. ten, kto da...

2. Zapisz w zeszycie kilka synonimów lub wyrażeń synonimicznych. Możesz skorzystać ze słownika synonimów.

3. Przepisz zdania do zeszytu. W każdej wypowiedzi jedną linią podkreśl argument.

- Uważam, że obowiązkiem człowieka jest dbanie o środowisko naturalne, w którym mogli cieszyć się m.in. czystym powietrzem.
- Skonstruowano pierwsze roboty, które potrafią samodzielnie podjąć decyzje. Istnieje zagrożenie, że w przyszłości roboty będą rządzić światem.
- Czytanie książek pozytywnie wpływa na umiejętność koncentracji uwagi, a częściej oddawać się lekturze.

4. Sformułuj w zeszycie po dwa argumenty uzasadniające każdą z podanych tez.

- Każdy Polak powinien znać jeden powszechnie używany język obcy.
- Tylko ludzie o silnym charakterze wspinają się na szczyty gór.

5. Zanotuj w zeszycie tezę, którą uzasadniają podane argumenty.

- Pseudokibice niszczą krzeselka, ławki i inne obiekty na stadionach.
- Awantury na trybunach prowadzą często do przerwania meczu.
- Race rzucane przez chuliganów mogą wyrządzić komuś krzywdę.

- Sformułuj tezę, którą chcesz udowodnić.
- Zbierz jak najwięcej argumentów potwierdzających tezę. Pamiętaj, że między tezą a argumentami musi istnieć logiczny związek.
- Posegreguj wszystkie argumenty zgodnie z ich hierarchią (od najważniejszego).
- Zilustruj argumenty przykładami.
- Postaraj się, aby Twoja wypowiedź była jednoznaczna i przejrzysta.
- Na koniec sformułuj wniosek potwierdzający tezę.

- uważam, że...; sądzę, że...; według mnie...;*
- przedstawianie argumentów: *zdaniem ekspertów...; warto wskazać, że...; należy przyznać, że...; przemawia za tym również to, że...; kolejnym argumentem przemawiającym za tym jest...;*
 - podsumowanie argumentów: *na podstawie przedstawionych argumentów można wysunąć wniosek, że...; z przedstawionych argumentów jasno wynika, że...*

Moim zdaniem *jeżeli ludzie nie będą dbać o środowisko naturalne, może dojść do katastrofy. Dowodów na negatywne skutki działalności człowieka nie brakuje.*

teza

Niektórzy naukowcy twierdzą, że duża emisja dwutlenku węgla może prowadzić do globalnego ocieplenia, którego następstwem będzie topnienie lodowców i zalanie dużych obszarów lądu. Rozwój cywilizacji – przemysłu, miast i dróg – zagraża też wielu gatunkom fauny i flory. Wycina się wielkie obszary lasów i niszczy w ten sposób środowisko naturalne. W niektórych wielkich miastach dochodzi do skażenia powietrza. Smog często unosi się nad Sofią, Mediolanem, Krakowem czy innymi metropoliami i jest przyczyną różnych chorób układu oddechowego.

argument

przykład

argument

przykład

podsumowanie

Można jeszcze podać wiele innych dowodów, ale tych kilka wyraźnie pokazuje, przed jakim wyzwaniem stoi ludzkość.

możesz skorzystać ze słownika synonimów.

3. Przepisz zdania do zeszytu i podaj dwa argumenty uzasadniające każdą tezę.

- Uważam, że obowiązkowo należy nosić maski, ponieważ wszyscy mogli cieszyć się m.in. cichą i spokojną atmosferą.
- Skonstruowano pierwszy w historii samolot, który nie posiadał silnika. Istnieje zagrożenie, że w przyszłości zostanie on wykorzystany do celów zbrojnych.
- Czytanie książek pozytywnie wpływa na umiejętność koncentracji i częściej oddawać się lekturze.

4. Sformułuj w zeszycie po dwa argumenty uzasadniające każdą tezę.

- Każdy Polak powinien znać jeden powszechnie używany język obcy.
- Tylko ludzie o silnym charakterze wspinają się na szczyty gór.

5. Zanotuj w zeszycie tezę, którą uzasadniają podane argumenty.

- Pseudokibice niszczą krzesła, ławki i inne objekty na stadionie.
- Awantury na trybunach prowadzą często do przerwania meczu.
- Race rzucane przez chuliganów mogą wyrządzić komuś krzywdę.

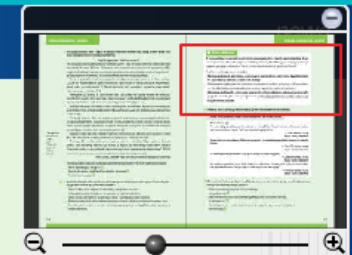
 Nowa wiadomość

W wypowiedziach argumentacyjnych często pojawiają się różne **chwyty argumentacyjne**. Mogą one wspierać tezę i ułatwić zwycięstwo w dyskusji. Czasem jednak chwytów te nie mają logicznego związku z przyjętym założeniem. Warto je znać, aby skutecznie się przed nimi bronić.

Przykładowe chwytów argumentacyjne

- **Odwoływanie się do autorytetu** – powoływanie się na wybitny autorytet w danej dziedzinie, np. *Jeżeli twierdzi tak prof. X, to musi to być prawdą.*
- **Odwoływanie się do próżności rozmówcy** – postawienie swojego rozmówcy w roli autorytetu, np. *Pan, jako świetny znawca tej dziedziny, na pewno zgodzi się z moim twierdzeniem.*
- **Odwołanie się do osoby** – zwalczanie argumentów przeciwnika przez wskazywanie jego cech, poglądów, zawodu, płci, metod postępowania, np. *Twierdzisz, że kłamstwo jest złem, ale przecież na pewno nieraz kłamałeś.*

9. Powiedz, które z poniższych komentarzy są tylko nieuzasadnionymi opiniami.

186 - 187

Rozprawka

Jest to forma wypowiedzi pisemnej służąca analizie i wyjaśnieniu jakiegoś zagadnienia albo ocenie ważnego problemu (moralnego, filozoficznego, społecznego itp.). Charakterystycznym elementem rozprawki jest **teza** albo **hipoteza**. Tezę należy udowodnić odpowiednimi **argumentami**. Hipotezę trzeba potwierdzić lub podważyć za pomocą argumentów bądź kontrargumentów. Argumenty i kontrargumenty powinny być zilustrowane **przykładami**.

BUDOWA ROZPRAWKI

Schemat 1:

- wstęp – teza, czyli stwierdzenie, z którym w pełni się zgadzamy i które będziemy udowadniać;
- rozwinięcie – w którym przedstawiamy argumenty i przykłady na poparcie naszej tezy;
- zakończenie – w którym podsumowujemy nasze rozważania, zawieramy puentę lub określamy trafność naszych argumentów.

Schemat 2:

- wstęp – hipoteza, czyli stwierdzenie, które budzi nasze wątpliwości lub ma formę pytania;
- rozwinięcie – w którym najpierw gromadzimy wszystkie argumenty i przykłady przemawiające za postawioną hipotezą, a następnie analizujemy kontrargumenty oraz przykłady podważające tę hipotezę;
- podsumowanie (zakończenie) – w którym rozstrzygamy nasze wątpliwości oraz stawiamy tezę wynikającą z wcześniejszych rozważań.

Schemat 3:

- wstęp – hipoteza (tak jak w schemacie 2.);
- rozwinięcie – w którym podajemy po jednym argumentem i kontrargumentem dotyczącym poszczególnych kwestii zasygnalizowanych w hipotezie (wraz z odpowiednimi przykładami), po czym przechodzimy do kolejnych argumentów i kontrargumentów oraz przykładów itd.;
- zakończenie (tak jak w schemacie 2.).

Czy inny znaczy g

Wystarczy roz

się między sobą.

wzrost czy wagę.

ambitni lub leniwi.

Niektórzy nie potrafią usiedzie

podejmują nowe wyzwania, inni wolą majsterk

zaczysu. O żadnej z tych osób nie możemy jednak

lepsza czy gorsza.

W pierwszej kolejności trzeba podkreślić, że nie

oceniać drugiego człowieka zbyt pochopnie. Na

zniechęca nas jego wygląd bądź zachowanie, z

poznać tę osobę i odnosić się do niej z takim s

z jakim sami chcielibyśmy być traktowani.

Uważam, że nie możemy również stawiać zna

niepełnosprawnym (ruchowo lub intelektualnie)

Terakowska w książce „Poczwarka” bardzo d

ludzie z zespołem Downa mają takie samo praw

a nawet mogą nas czegoś nauczyć, np. wyrozum

W żadnym wypadku nie są to osoby drugiej katego

wymagają od społeczeństwa większej ochrony ni

Na koniec zastanówmy się nad konsekwencj

na lepszych i gorszych. Skrajnym przykładem t

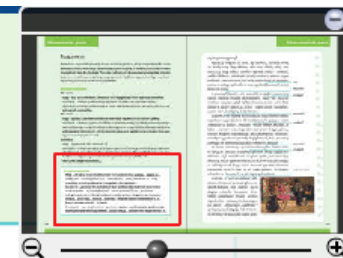
Holokaust, czyli prześladowanie i zagłada żydó

światowej. Naziści wymordowali wówczas ok. 6 ml

że należały one do innego narodu. Nauczeni ty

chodzimy do kolejnych argumentów i kontrargumentów oraz przykładów itd.;

- zakończenie (tak jak w schemacie 2.).

Przydatne słownictwo

- Wstęp – używamy słownictwa, które służy wprowadzaniu tezy: *sądzę, że..., uważam, że..., według mnie..., w pełni zgadzam się z..., moim zdaniem..., jestem przekonana, że..., z całą pewnością..., w moim przekonaniu..., niewątpliwie..., bez wątpienia...*
- Rozwinięcie – używamy słownictwa, które służy przedstawianiu kolejnych argumentów: *przede wszystkim..., w pierwszej kolejności..., warto zastanowić się nad..., po pierwsze..., po drugie..., po trzecie..., kolejną kwestią jest..., z jednej strony..., z drugiej strony..., poza tym..., ponadto..., oprócz tego..., jednakże..., natomiast..., kolejnym ważnym problemem jest to, że..., drugim dowodem może być..., na koniec...*
- Zakończenie – używamy słownictwa podsumowującego: *z moich rozważań wynika, że..., jak wynika z przedstawionych argumentów..., podsumowując..., na zakończenie mogę stwierdzić, że...*

Czy inny znaczy gorszy?

Wystarczy rozejrzeć się wokół, by stwierdzić, że ludzie różnią się między sobą. Mają odmienny kolor oczu, włosów, skóry, inny wzrost czy wagę. Jedni są cierpliwi i wytrwali, drudzy – serdeczni, ambitni lub leniwi. Niektórzy nie potrafią usiedzieć w miejscu i ciągle podejmują nowe wyzwania, inni wolą majsterkować w domowym zaciszu. O żadnej z tych osób nie możemy jednak powiedzieć, że jest lepsza czy gorsza.

W pierwszej kolejności trzeba podkreślić, że nigdy nie powinniśmy oceniać drugiego człowieka zbyt pochopnie. Nawet jeśli dziwi lub zniechęca nas jego wygląd bądź zachowanie, zawsze warto bliżej poznać tę osobę i odnosić się do niej z takim samym szacunkiem, z jakim sami chcielibyśmy być traktowani.

Uważam, że nie możemy również stawiać znaku równości między niepełnosprawnym (ruchowo lub intelektualnie) a gorszym. Dorota Terakowska w książce „Poczwarka” bardzo dobrze pokazuje, że

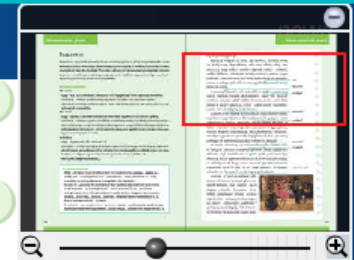
teza

argument 1

przykład 1

argument 2

przykład 2

ntv oraz przykłady podważające tę hipotezę;
nasze wątpliwości oraz stawiamy tezę wyni-

e i kontrargumentem dotyczącym poszczegól-
n odpowiednimi przykładami), po czym prze-
oraz przykładów itd.;

aniu tezy: sądzę, że..., uważam, że...,
, jestem przekonana, że..., z całą
wątpienia...

stawianiu kolejnych argumentów:
nowić się nad..., po pierwsze...,
rony..., z drugiej strony..., poza tym...,
ym ważnym problemem jest to, że...

tego: z moich rozważań wynika, że..., jak
ic..., na zakończenie mogę stwierdzić, że...

Terakowska w książce „Poczwarka” bardzo dobrze pokazuje, że ludzie z zespołem Downa mają takie samo prawo do życia jak my, a nawet mogą nas czegoś nauczyć, np. wyrozumiałości, wrażliwości. W żadnym wypadku nie są to osoby drugiej kategorii, choć z pewnością wymagają od społeczeństwa większej ochrony niż pozostali.

Na koniec zastanówmy się nad konsekwencjami dzielenia ludzi na lepszych i gorszych. Skrajnym przykładem takiego poglądu jest Holokaust, czyli prześladowanie i zagłada Żydów podczas II wojny światowej. Naziści wymordowali wówczas ok. 6 mln osób tylko dlatego, że należały one do innego narodu. Nauczeni tym doświadczeniem powinniśmy dążyć do tego, by już nigdy nienawiść do drugiego człowieka nie doprowadziła do tak tragicznych wydarzeń.

Uważam, że warto uświadomić sobie własną odmienną, ponieważ tylko w ten sposób będziemy mogli otworzyć się na drugiego człowieka. Rozważania chciałabym podsumować słowami Wisławy Szymborskiej z wiersza „Nic dwa razy się nie zdarza”: „Uśmiechnięci, współobjęci / spróbujemy szukać zgody, / choć różnymi się od siebie / jak dwie krople czystej wody”.

argument 3

przykład 3

podsumowanie

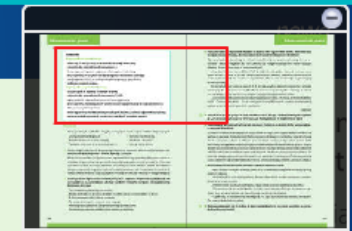
Wskazówki

W przypadku rozprawki z tezą:

- odnieś się do tezy podanej w temacie lub sformułuj własną tezę;
- przygotuj plan rozprawki według schematu 1.;
- zbierz argumenty przemawiające za wybraną przez Ciebie tezą;
- ułóż argumenty w kolejności od najważniejszego do najmniej istotnego;
- każdy argument omów w osobnym akapicie, poprzyj go przykładem;
- podsumuj swoje rozważania.

W przypadku rozprawki z hipotezą:

- ustosunkuj się do hipotezy podanej w temacie;
- przygotuj plan rozprawki według schematu 2. lub 3.;
- zapisz w dwóch kolumnach argumenty i kontrargumenty;
- ułóż argumenty i kontrargumenty w kolejności od najważniejszego do najmniej istotnego albo pogrupuj je tematycznie;
- omów argumenty i kontrargumenty w osobnych akapitach, dobierz odpowiednie przykłady;
- wyciągnij wnioski z rozważań i rozstrzygnij wątpliwość zawartą w temacie.

rzystanie z mediów

telewizję. Eksperci b

Jak podaje Con

przed ekranem – p

z nich codziennie z

do szkolnych zajęć.

Do ulubionych z

telewizyjnej albo oc

nie rozmawiają z ni

– Jako rodzica i e

stejer] z Common

wpływa na ich zdol

5. Podzielcie się na d
pt. „Gry komputer

226 - 227

2. Tworzenie wypowiedzi

1. Rozprawka

■ Budowa rozprawki

Rozprawka – dłuższa wypowiedź pisemna, w której należy przedstawić swoje stanowisko wobec problemu zawartego w poleceniu, a następnie uzasadnić je rzeczowymi i logicznie dobranymi argumentami.

► Schematy rozprawki

- Jeśli masz pewność, że przedstawione przez Ciebie stanowisko jest słuszne, sformułuj **tezę**.
- Jeśli masz wątpliwości, czy sformułowane przez Ciebie stanowisko jest prawdziwe, postaw **hipotezę**.

Wstęp powinien zawierać trzy elementy:

- **wprowadzenie do tematu** – ogólną refleksję dotyczącą poruszanego zagadnienia
- **tezę lub hipotezę**
- **zapowiedź dalszych rozważań** – wskazanie utworów literackich, do których odwołasz się w dalszej części wypracowania.

W **rozwinięciu** przedstawisz **argumenty** (kontrargumenty) uporządkowane od najważniejszego do najmniej ważnego lub odwrotnie. Każdy argument uzasadnisz **przykładem** z utworu literackiego.

W **zakończeniu** podsumujesz swoje rozważania – sformułujesz **wnioski końcowe** wynikające z podanej argumentacji.

■ Słowniczek pojęć

- **Teza** – opinia, której jesteśmy pewni; pogląd, którego słuszność zamierzamy udowodnić. Tezę wyrażamy w formie zdania oznajmującego i wprowadzamy za pomocą sformułowań typu: *Uważam, że...; Sądzę, że...; Zgadzam się z twierdzeniem, że...; Moim zdaniem...*

Uważam, że podróże są potrzebne w życiu człowieka.

- **Hipoteza** – opinia, której nie jesteśmy pewni; przypuszczenie budzące nasze wątpliwości i wymagające sprawdzenia. Hipotezę wyrażamy w formie zdania lub pytania i wprowadzamy za pomocą sformułowań typu: *Wydaje mi się, że...; Zastanawiam się, czy...*

Wydaje mi się, że podróże są potrzebne w życiu człowieka.

- **Argument** – dowód, który potwierdza tezę lub rozstrzyga hipotezę; ma postać zdania oznajmującego.

Podróżowanie jest cennym źródłem wiedzy o świecie, ludziach i życiu – zaspokaja naszą ciekawość, wzbogaca o nowe przeżycia, uczy też otwartości na innych.

- **Kontrargument** – stwierdzenie, które obala podany wcześniej argument.

Z drugiej strony wyprawy w odległe i egzotyczne miejsca, o których niewiele wiemy, mogą być dla nas bardzo niebezpieczne, narażać nas na utratę zdrowia lub życia.

- **Przykład** – uzasadnienie argumentu (lub kontrargumentu). Przykładem może być:

- przywołanie konkretnego utworu literackiego (lektury obowiązkowej lub innego tekstu);
- podanie cytatu ilustrującego argument.

Przykładem postaci, która dużo podróżuje, jest Herkules Poirot – bohater książek Agaty Christie „Morderstwo na Nilu” i „Morderstwo w Orient Expressie”. Ten genialny detektyw podczas dalekich podróży spełnia się zawodowo, przeżywa niezwykle i fascynujące przygody, rozwija swoje pasje, poznaje świat. Wiedza zdobyta w trakcie podróżowania służy mu nie tylko do rozwiązywania trudnych zagadek kryminalnych, lecz także wzbogaca go wewnętrznie.

Jak napisać rozprawkę?

- 1** Przeczytaj uważnie **temat rozprawki**. Podkreśl zagadnienie, które będziesz rozważać w swoim wypracowaniu.
- 2** **Sformułuj tezę lub hipotezę**, w której wyrazisz swoje stanowisko wobec problemu wskazanego w temacie.
- 3** **Zgromadź** trafne i rzeczowe **argumenty**, którymi potwierdzisz przyjęte stanowisko.
- 4** **Poszukaj** odpowiednich **przykładów z literatury**, które przywołasz w swojej pracy dla uzasadnienia podanych argumentów.
- 5** Zaplanuj wypracowanie – **przygotuj** (w brudnopisie) **szczegółowy plan rozprawki**: zapisz tezę, wypunktuj w postaci krótkich haseł wszystkie **argumenty** wraz z przykładami i logicznie je **uporządkuj**, zanotuj wniośki końcowe.
- 6** **Napisz rozprawkę** według planu. Pamiętaj o stosowaniu akapitów. Unikaj zawiłych zdań. Używaj słów i sformułowań, które wiążą poszczególne wypowiedzenia.
- 7** **Pamiętaj o korekcie** – po napisaniu rozprawki przeczytaj ją jeszcze raz. Sprawdź podane w wypracowaniu nazwiska autorów, tytuły utworów, imiona bohaterów, wydarzenia. Wyszukaj powtórzenia i zastąp je synonimami. Dostaw brakujące przecinki i popraw inne zauważone błędy.

wstęp = 1 akapit
rozwińnięcie = min. 2 akapity
zakończenie = 1 akapit

W rozwinięciu 1 akapit to 1 argument + przykład

Przydatne słownictwo	
▶ wprowadzanie tezy we wstępie	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Uważam, że...; Sądzę, że...; Myślę, że...</i> • <i>Jestem przekonany/przekonana, że...</i> • <i>Moim zdaniem...; Według mnie...</i> • <i>Mogę zatem przyjąć, że...; Mogę założyć, że...</i> • <i>Zgadzam się z twierdzeniem, że...</i>
▶ wprowadzanie hipotezy we wstępie	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Wydaje mi się, że...; Przypuszczam, że...</i> • <i>Zastanawiam się, czy...</i> • <i>Nie jestem pewien/pewna, czy...</i> • <i>Być może należy przyjąć, że...</i>
▶ zapowiedź dalszej części pracy	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Świadczą o tym liczne przykłady z literatury...</i> • <i>Przekonują o tym przykłady z utworów literackich...</i> • <i>Postaram się to udowodnić, odwołując się do przykładów literackich...</i>
▶ porządkowanie argumentacji w rozwinięciu	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Słuszność mojej tezy potwierdza argument/przykład...</i> • <i>Pierwszym argumentem na słuszność postawionej przez mnie tezy jest...</i> • <i>Kolejnym potwierdzeniem będzie postawa/zachowanie bohatera...</i> • <i>Argumentem przemawiającym za słusznością przyjętej tezy jest twierdzenie, że...</i> • <i>Kolejne potwierdzenie odnajdujemy w utworze...</i> • <i>Po pierwsze...; Po drugie...; Po trzecie...</i> • <i>Z jednej strony...; Z drugiej strony...</i> • <i>Zacznę od...; Następnie przejdę do...; Z kolei...</i>
▶ podsumowanie rozważań w zakończeniu	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Podsumowując moje rozważania, pragnę stwierdzić, że...</i> • <i>Przedstawione przeze mnie argumenty potwierdzają, że...</i> • <i>Jak wynika z przywołanych przeze mnie przykładów,...</i> • <i>Jak sądzą, udało mi się udowodnić, że...</i> • <i>Z moich rozważań wynika, że...</i> • <i>Reasumując,...</i>

<p>▶ wprowadzanie cytatów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Zgadzam się z..., który twierdzi, że „...”</i> • <i>Świadczą o tym słowa: „...”</i> • <i>Powołam się na opinię: „...”</i> • <i>Aby poprzeć moje zdanie, zacytuję słowa: „...”</i> • <i>Dowodzi tego następujący cytat: „...”</i> • <i>Potwierdza to myśl: „...”</i> • <i>Zgadzam się z myślą...: „...”</i>
<p>▶ budowanie spójności wypowiedzi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>więc, zatem, dlatego, ponieważ, chociaż, jednak, pomimo, przede wszystkim, między innymi, czyli, w szczególności</i>

REALIZACJA TEMATU			ELEMENTY RETORYCZNE					KOMPETENCJE LITERACKIE I KULTUROWE			KOMPOZYCJA TEKSTU			STYL			JĘZYK					ORTOGRAFIA			INTERPUNKCJA		
0	1	2	0	1	2	3	4	5	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	3	4	0	1	2	0	1

REALIZACJA TEMATU			ELEMENTY RETORYCZNE					KOMPETENCJE LITERACKIE I KULTUROWE			KOMPOZYCJA TEKSTU			STYL			JĘZYK					ORTOGRAFIA			INTERPUNKCJA		
0	1	2	0	1	2	3	4	5	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	3	4	0	1	2	0	1

REALIZACJA TEMATU			ELEMENTY RETORYCZNE					KOMPETENCJE LITERACKIE I KULTUROWE			KOMPOZYCJA TEKSTU			STYL			JĘZYK					ORTOGRAFIA			INTERPUNKCJA		
0	1	2	0	1	2	3	4	5	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	3	4	0	1	2	0	1

SAMOCENA ROZPRAWKI

	JAK	JAK	CZĘŚCIOWO
1. Moja praca jest zgodna z tematem.			
2. Przedstawiłem swoje zdanie, dotyczące tematu rozprawki.			
3. Prawidłowo sformułowałem swoją tezę.			
4. Przedstawiłem argumenty (minimum trzy).			
5. Rozwiniąłem i podsumowałem każdy argument.			
6. Napisałem podsumowanie mojej pracy (napisałem, żeby odwołać się do tezy).			
7. Pamiętałem o zachowaniu trójdziałnej budowy.			
8. Zachowałem właściwe proporcje między wstępem, rozwinięciem a zakończeniem.			
9. Zachowałem liczbę słów określonych w poleceniu.			
10. Stosowałem słownictwo charakterystyczne dla rozprawki.			
11. Tekst rozprawki jest spójny i logiczny.			
12. Przeczytałem moją pracę w celu wyeliminowania błędów ortograficznych, stylistycznych i interpunkcyjnych.			
13. Moja praca jest estetyczna i czytelna.			

Rozprawka - kompozycja

Wprowadzenie
w temat

Teza

Argumenty
2-3

Zakończenie
czyli podsumowanie

szukam w temacie problemu, piszę 2-3 zdania ogólnie na jego temat

analizuję dokładnie temat i w 1 zdaniu przedstawiam swoje stanowisko (tak/nie)

piszę dlaczego tak uważam, jak napisałem w tezie, co o tym sądzić, co decyduje, że tak napisałem

powracam do tematu pracy i leży, przypominam argumenty, na podstawie tych elementów **WYCIĄGAM WNIOSEK KONCOWY**
3-5 zdań

OMAWIAM utwór literacki **NIE OPOWIADAM!!!**
analizuję utwór pod kątem problemu z tematu tak, by utwór popierał tezę i dopełniał argument

podaję przykłady literackie, które obrazują mój argument (lektury obowiązkowe zawsze)

podsumowuję argument, czyli wyciągam wnioski wypływające z omówienia

Pochwal się swoją wiedzą z teorii literatury!

Moim zdaniem,
Uważam, sądzę
jestem przekonany
mam pewność, że...
możliwe, że...

KONIECZNIE UŻYWAJ SŁOWNICTWA ROZPRAWKI!

Na uwagę zasługuje... Chcę zwrócić uwagę na... Na myśl nasuwa się...
Faktem jest, że... Najważnym argumentem wydaje się być...
Nie sposób pominąć... Na pewno trzeba zauważyć...
Według mnie...
Rację ma...
Myli się...

Przykładowa rozprawka 1

Każdy człowiek może w życiu doświadczyć samotności. Napisz rozprawkę, w której rozważysz, jakie były przyczyny samotności wybranych przez Ciebie bohaterów literackich. Odwołaj się do przytoczonego fragmentu *Szyfowych prac*, całego utworu Stefana Żeromskiego oraz do innego wybranego tekstu literackiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 słów.

Zagadnienie, które trzeba rozważyć w rozprawce

Stefan Żeromski
Szyfowe prace

Za oknem, [...] stojącym na poziomie dziedzińca, rósł dziki głóg, a wysoki jego badyl uzbrojony w krzywe kolce zaglądał do Radkowego mieszkania. Gdy Jędrzek zbudził się pierwszy raz w nowej siedzibie, oczy jego padły na głóg samotny jak na pobratymca¹ od pól i od chatup. Przywidziało mu się, że tamten zagląda do niego i pozdrawia go w smutku. Odtąd biedny głóg był tak bliski Radkowi, jakby korzeniami tkwił w jego własnym sercu. Był to zresztą jedyny przyjaciel jego w Klerykowie.

Pierwsze miesiące upłynęły przybyszowi całkiem samotnie. [...]

W klasie żaden z kolegów nie zbliżył się do niego, lecz owszem wszyscy go szykanowali². Zauważono natychmiast jego podkówki u juchtowych³ butów, drelichowe⁴ majtki, zgrzebną koszulę⁵, tasiemkę i chłopskie prowincjonalizmy⁶ w mowie. Był nawet dowcipniś w klasie, niejaki Tymkiewicz, który go stale przedrzeźniał. W czasie dużej pauzy umyślnie zachowywano ciszę i z ostatnich ławek dawał się słyszeć głos naśladujący gwarę chłopską. [...]

Emocja, jakiej doświadczał Radek, słuchając tych dialogów, była z pewnością palącym wstydem, ale obok niego czaiła się zemsta ukryta w masce obojętności i wzgardy tak głęboko jak iskra w krzemieniu. [...] Wszystkie te okoliczności sprawiły, że Jędrzek, chociaż uczeń bardzo dobry i pilny, był, jeżeli nie pośmiewiskiem, to tarczą szyderstw swego otoczenia.

Lektura, którą należy obowiązkowo wykorzystać w wypracowaniu

Stefan Żeromski. *Szyfowe prace*, Warszawa 1984.

¹ Pobratymiec – przyjaciel; rodak.

² Szykanować – prześladować.

³ Jucht – wyprawiona skóra bydłęca.

⁴ Drelich – gruba, mocna tkanina bawełniana lub lniana, używana na ubrania robocze.

⁵ Zgrzebna koszula – pozbawiona ozdób, prosta lub uszyta z grubo tkanego płótna.

⁶ Prowincjonalizmy – wyrazy gwarowe występujące w mowie mieszkańców wsi.

Wydaje się, że samotność jest stałą częścią naszego życia. Chyba nie ma na świecie człowieka, który czasem nie czułby się samotny. Niektórzy są osamotnieni, ponieważ z powodu swojej odmienności nie znajdują wsparcia i zrozumienia ze strony innych ludzi. Są i tacy, którzy wybierają odosobnienie świadomie – jako sposób na życie. Myślę, że każdy z nas doświadcza w życiu samotności, chociaż jej przyczyny bywają różne. Postaram się to udowodnić, odwołując się do literatury.

Autorzy dzieł literackich pokazują, że osamotnienie może być wynikiem odrzucenia i braku akceptacji przez otoczenie. O takiej właśnie przyczynie samotności jest mowa w powieści „Szyfowe prace” Stefana Żeromskiego. Andrzeja Radka, ucznia klerykowskiego gimnazjum nie akceptują jego szkolni koledzy, ponieważ jest synem ubogiego chłopa i pochodzi z małej wioski. Widzą w nim kogoś odmiennego. Dokuczają mu, kpiąc z jego biednego ubrania i wiejskiej mowy. Ten sposób traktowania jest dla chłopca bardzo bolesnym doświadczeniem, tym bardziej że nie ma on przy sobie żadnej bratniej duszy, nikogo, kto mógłby mu pomóc i go wesprzeć. Nie ma też oparcia we własnej rodzinie, która nie rozumie jego ambicji i chęci

Wprowadzenie do tematu

Teza

Zapowiedź dalszych rozważań

Pierwszy argument potwierdzający tezę

Przykład z literatury – odwołanie do lektury obowiązkowej

WSTĘP

ROZWINIĘCIE

do nauki. Dla Andrzeja Radka samotność jest wyjątkowo dotkliwa, bo czuje się on obco zarówno wśród innych ludzi, jak i wśród swoich.

Samotność może być również wynikiem świadomie dokonanego wyboru. Zmęczenie trudami życia, doznany zawód czy zniechęcenie skłaniają czasem do podjęcia nietatwej decyzji. Samotnikiem z wyboru jest Skawiński, bohater noweli „Latarnik” Henryka Sienkiewicza. Dawny powstaniec i emigrant, zmęczony wieloletnią tułaczką i trudnymi doświadczeniami, marzy przede wszystkim o spokoju i odpoczynku. Pragnie być sam. Jest przekonany, że samotność złagodzi jego tęsknotę za ojczyzną, przyniesie zapomnienie. Dlatego przyjmuje posadę latarnika i decyduje się na życie w odosobnieniu. Mimo monotonnych zajęć czuje się na wyspie szczęśliwy. Nie tęskni za obecnością ludzi. Los jednak okazuje się przewrotny. Mężczyzna pochłonięty lekturą „Pana Tadeusza” zapomina zapalić latarnię. Traci pracę i swoją samotnię, więc znów musi wyruszyć na tułaczkę. Historia Skawińskiego pokazuje, że nie zawsze można uciec przed światem, nawet jeśli samotność stanowi wybór człowieka.

Jak wynika z przywołanych przeze mnie przykładów, samotność może mieć różne przyczyny. W przypadku Andrzeja Radka jest ona wynikiem uprzedzeń i nietolerancji otoczenia, a w przypadku Skawińskiego – rezultatem świadomej decyzji. Jednak niezależnie od powodów samotność bywa zazwyczaj przykra i dotkliwa. Życie wydaje się o wiele łatwiejsze, kiedy możemy znaleźć oparcie w innych.

Wniosek cząstkowy

Drugi argument uzasadniający tezę

Przykład z literatury – przywołanie kolejnej lektury obowiązkowej

Wniosek cząstkowy

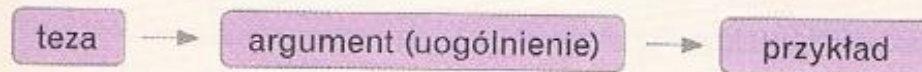
Podsumowanie rozważań – wnioski końcowe

ROZWINIĘCIE

ZAKOŃCZENIE

w wypracowaniu przyjęto następujący porządek w uzasadnianiu tezy:

- sformułowano dwa argumenty
- każdy argument potwierdzono przykładem z literatury

Budowanie spójności wypowiedzi

W wypracowaniu zadbano o spójność – użyto wyrazów i sformułowań, które wiążą ze sobą poszczególne zdania w akapicie oraz kolejne akapity w całej rozprawce.

Samotność może być również wynikiem świadomie dokonanego wyboru. Zmęczenie trudami życia, doznany zawód czy zniechęcenie skłaniają czasem do podjęcia nietatwej decyzji. Samotnikiem z wyboru jest Skawiński, bohater noweli „Latarnik” Henryka Sienkiewicza. Dawny powstaniec i emigrant, zmęczony wieloletnią tułaczką i trudnymi doświadczeniami, marzy przede wszystkim o spokoju i odpoczynku. Pragnie być sam. Jest przekonany, że samotność złagodzi jego tęsknotę za ojczyzną, przyniesie zapomnienie. Dlatego przyjmuje posadę latarnika i decyduje się na życie w odosobnieniu. Mimo monotonnych zajęć czuje się na wyspie szczęśliwy. Nie tęskni za obecnością ludzi. Los jednak okazuje się przewrotny. Mężczyzna pochłonięty lekturą „Pana Tadeusza” zapomina zapalić latarnię. Traci pracę i swoją samotnię, więc znów musi wyruszyć na tułaczkę. Historia Skawińskiego pokazuje, że nie zawsze można uciec przed światem, nawet jeśli samotność stanowi wybór człowieka.

Wyraz, który łączy akapit z poprzednim akapitem

Sformułowania, które budują spójność między kolejnymi zdaniami w akapicie

Przykładowa rozprawka 2

Odwaga ma różne oblicza. Napisz rozprawkę, w której rozważysz, na czym polegała odwaga wybranych przez Ciebie bohaterów literackich. Odwołaj się do znanej Ci lektury obowiązkowej oraz innego wybranego utworu literackiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 słów.

Zagadnienie, które trzeba rozważyć w rozprawce

Odwaga polega na pokonaniu strachu i stawieniu czoła niebezpieczeństwu. Wiąże się z podejmowaniem ryzyka w sytuacji, w której niepowodzenie może narazić nas na kłopoty. Postawę tę przypisuje się zazwyczaj rycerzom, wojownikom, żołnierzom i łączy z walką, wojną, powstaniem. Sądzę jednak, że odwagą można się wykazać na różne sposoby i w różnych okolicznościach, zarówno w sytuacjach szczególnych, jak i w życiu codziennym. Świadczą o tym przykłady z literatury.

Wprowadzenie do tematu

Teza

Zapowiedź dalszych rozważań

WSTĘP

Postaciami, które wykazały się odwagą i niezłomnością, są bohaterowie „Kamieni na szaniec” Aleksandra Kamińskiego. Alek, Rudy i Zośka już od pierwszych dni wojny szukają sposobów na przeciwstawienie się okupantowi. Uważają, że ich obowiązkiem jest poświęcenie dla ojczyzny i walka w jej obronie. Bez wahania decydują się na niebezpieczeństwo, angażując się w działalność tajnej organizacji młodzieżowej. Wielokrotnie narażają swoje życie, przeprowadzając akcje sabotażowe na ulicach okupowanej Warszawy – rozrzucają ulotki, rysują na murach symbol zwycięstwa, zrywają z budynków niemieckie flagi. Działania te wiążą się z dużym ryzykiem i wymagają opanowania oraz zachowania ostrożności, by nie zostać zauważonym i aresztowanym. Chtopcy potwierdzają swoje bohaterstwo, uczestnicząc w akcji odbicia Rudego z rąk Niemców. Najważniejsze jest dla nich dobro przyjaciela. Postawa Alka, Rudego i Zośki to

Pierwszy przykład – odwołanie do lektury obowiązkowej

Uogólnienie –

jest dla nich dobro przyjaciela. Postawa Alka, Rudego i Zośki to przykład odwagi, która wiąże się z gotowością do poniesienia najwyższej ofiary – poświęcenia życia w obronie wolności i przyjaźni.

W utworach literackich można znaleźć również bohaterów, którzy swoją odwagę manifestują w zupełnie inny sposób. Przykładem takiej postaci jest Petroniusz z powieści „Quo vadis” Henryka Sienkiewicza. Bogaty rzymski patrycjusz przeciwstawia się bezwzględności i okrucieństwu uosobianym przez cesarza Nerona. Nie naraża się jednak na niebezpieczeństwo w walce, lecz używa sprytu i podstępów. Wielokrotnie wykorzystuje swoją inteligencję i dar przekonywania, by złagodzić ataki gniewu szalonego władcy i nakłonić go do porzucenia zbrodniczych planów. Ratuje życie wielu osobom, przeciwko którym ten gniew jest skierowany. Nie waha się też wykorzystać swojego wpływu na Nerona, by przekonać go do wypuszczenia z więzienia umierającej Ligii. Odwaga Petroniusza to postawa człowieka, który gardząc przemocą i okrucieństwem, stara się im przeciwstawić nawet z narażeniem życia.

Przywołane przykłady dowodzą, że odwaga może przybierać różne formy. Może być poświęceniem dla ojczyzny i przyjaciół lub ryzykowaniem w imię własnych przekonań. Jednak zawsze polega na przeciwstawieniu się złu. Łączy się zwykle z koniecznością przezwyciężenia obaw, narażaniem własnego dobra oraz determinacją w dążeniu do celu.

Uogólnienie –
wniosek o charakterze argumentu

ROZWINIĘCIE

Drugi przykład –
przywołanie kolejnej
lektury

Uogólnienie –
wniosek o charakterze argumentu

Podsumowanie –
wnioski końcowe

ZAKOŃCZENIE

W wypracowaniu przyjęto następujący porządek w uzasadnianiu tezy:

- podano dwa przykłady z literatury
- na podstawie każdego przykładu zbudowano argument

teza

przykład

wniosek o charakterze argumentu (uogólnienie)

Temat 1.

Podróż niejedno ma imię... Napisz rozprawkę, w której rozważysz, jakie znaczenie miało podróżowanie w życiu wybranych przez Ciebie bohaterów literackich. Odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej i do innego tekstu literackiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 słów.

Lektury obowiązkowe i inne teksty literackie, które możesz wykorzystać w tym wypracowaniu:

- *Mały Książę* A. de Saint-Exupéry'ego
- *Sonety krymskie* A. Mickiewicza
- *W pustyni i w puszczy* H. Sienkiewicza
- *Latarnik* H. Sienkiewicza
- *Hobbit, czyli tam i z powrotem* J.R.R. Tolkiena
- *Morderstwo w Orient Expressie* A. Christie

Temat 2.

W trudnych sytuacjach człowiek znajduje w sobie odwagę i siłę, by walczyć. Napisz rozprawkę, w której rozważysz, w jaki sposób sytuacja zagrożenia wpłynęła na postawę wybranych przez Ciebie bohaterów literackich. Odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej i do innego tekstu literackiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 słów.

Lektury obowiązkowe i inne teksty literackie, które możesz wykorzystać w tym wypracowaniu:

- *Reduta Ordoña* A. Mickiewicza
- *Śmierć Putkownika* A. Mickiewicza
- *Kamienie na szaniec* A. Kamińskiego
- *Quo vadis* H. Sienkiewicza
- *Krzyżacy* H. Sienkiewicza
- *Oskar i pani Róża* E.E. Schmitta

Temat 3.

Młodość jest zazwyczaj okresem radosnym i beztroskim. Napisz rozprawkę, w której rozważysz, czy młodzińczy wiek wybranych przez Ciebie bohaterów literackich był wyłącznie czasem beztroski. Odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej i do innego tekstu literackiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 słów.

Lektury obowiązkowe i inne teksty literackie, które możesz wykorzystać w tym wypracowaniu:

- *Syzyfowe prace* S. Żeromskiego
- *Kamienie na szaniec* A. Kamińskiego
- *Elegia o... [chłopcu polskim]* K.K. Baczyńskiego
- *Stowarzyszenie Umarłych Poetów* N.H. Kleinbaum
- *Pozłaczana rybka* B. Kosmowskiej
- *Pan Tadeusz* A. Mickiewicza

Temat 4.

Miłość czasem przynosi szczęście, a czasem cierpienie i rozczarowanie. Napisz rozprawkę, w której rozważysz, jak miłość wpłynęła na postępowanie wybranych przez Ciebie bohaterów literackich. Odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej i do innego tekstu literackiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 słów.

Lektury obowiązkowe i inne teksty literackie, które możesz wykorzystać w tym wypracowaniu:

- *Zemsta* A. Fredry
- *Pan Tadeusz* A. Mickiewicza
- *Quo vadis* H. Sienkiewicza
- *Krzyżacy* H. Sienkiewicza
- *Mały Książę* A. de Saint-Exupéry'ego
- *Syzyfowe prace* S. Żeromskiego
- *Ziele na kraterze* M. Wańkowicza
- *Stowarzyszenie Umarłych Poetów* N.H. Kleinbaum

Temat 5.

Kto znalazł przyjaciela, znalazł skarb. Napisz rozprawkę, w której rozważysz, na czym polegała przyjaźń między wybranymi przez Ciebie bohaterami literackimi. Odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej i do innego tekstu literackiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 słów.

Lektury obowiązkowe i inne teksty literackie, które możesz wykorzystać w tym wypracowaniu:

- *Kamienie na szaniec* A. Kamińskiego
- *Syzyfowe prace* S. Żeromskiego
- *Mały Książę* A. de Saint-Exupéry'ego
- *Hobbit, czyli tam i z powrotem* J.R.R. Tolkiena
- *Harry Potter i Kamień Filozoficzny* J.K. Rowling
- *Oskar i pani Róża* E.E. Schmitta

Temat 6.

Zgoda buduje, niezgoda rujnuje. Napisz rozprawkę, w której rozważysz, czy warto żyć w zgodzie z otoczeniem. Odwołaj się do przytoczonego fragmentu *Zemsty*, całego utworu Aleksandra Fredry oraz do innego wybranego tekstu literackiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 słów.

Aleksander Fredro

Zemsta

WACŁAW

do Cześnika

Przebacz, panie, słów niewiele,

Które wyrzec się ośmielę:

Jesteś gniewny na sąsiada,

Że ci czasem na zawadzie...

CZEŚNIK

Czasem? – zawsze.

WACŁAW

CZEŚNIK

Od powietrza, ognia, wojny,

I do tego od człowieka,

Co się wszystkim nisko kłania –

Niech nas zawsze Bóg obrania.

WACŁAW

Lepiej nisko niż nic wcale.

CZEŚNIK

Brednia!

WACŁAW
On powiada...

CZEŚNIK
Niech nie słyszę o tym gadzie.

WACŁAW
Czy nie byłoby sposobu,
Ustąpiwszy ze stron obu,
Zapomniawszy przeszłe szkody,
Do sąsiedzkiej wrócić zgody?

CZEŚNIK
Ja z nim w zgodzie? – Mocium panie,
Wprzód słońce w miejscu stanie,
Wprzód w morzu wyschnie woda,
Nim tu u nas będzie zgoda.

WACŁAW
Dzisiaj umysł niespokojny
Za porywczó sąd wyrzeka...

Brednia!

WACŁAW
Ale...

CZEŚNIK
Nie ma ale!

WACŁAW
Nie broń, panie, mieć nadziei...

CZEŚNIK
Bronię, do kroć sto tysięcy!
I niech o nim nie wiem więcej
Ni o jego
ironicznie zmierzając do Wacława
kaznodziei,
Bo się obom, mocium panie,
Jakem szlachcic, co dostanie!

Aleksander Fredro, *Zemsta*, Kraków 1998.

Lektury obowiązkowe i inne teksty literackie, które możesz wykorzystać w tym wypracowaniu:

- *Pan Tadeusz* A. Mickiewicza
- *Quo vadis* H. Sienkiewicza
- *Krzyżacy* H. Sienkiewicza
- *Wilczki* I. Krasickiego